

Megoldások

Szövegértés

Szellemi hazára találás

Lotz János miért szakadt el tőlünk – habár igazában el nem szakadva? Miért kellett két helyen lennie otthon – igazában két helyen otthontalanul?

Két helyen legyen otthon, akinek családját a rossz világ egyik világrészből a másikba űzi. A gyökértelenségtől csak az menthet meg ilyenkor, ha a közigazgatási haza helyett a szellemit keressük. Ezt tette Lotz János is. A világ nyelveinek rendszerét kutatva, az ő számára a központ a magyar nyelv maradt. Nem vesztette el hát kötődését, hisz széles látókörrel rendelkezett, és nemzetközi méretekben gondolkodott, egy egész világrendszerben észlelte a magyar nyelv, a magyar verstan sajátos helyzetét. 1966 őszén, az Akadémián tartott előadása a magyar nyelvtan struktúrájának olyan modelljét állította elő, mely a világnyelvekhez képest nyerte el jelentőségét. Lotz a nyelvészeti strukturalizmus* első úttörői közé tartozott – és épp ő volt az, aki ennek a módszernek határait nagyon is világosan látta, s a rajongó egyoldalúságtól leginkább óvott.

Lotzról, a nyelvtudósról csak a nyelvtudós szólhat illetékesen. Mégis, az irodalomtörténésznek fájhat leginkább, hogy Lotz életének utolsó, nagy terve már nem valósulhatott meg. A vers – és nem utolsósorban a magyar vers – nyelvi feltételeit és szerkezetét kutatta, s Budapesten verstani világkongresszust tervezett, mely a vers mibenlétét, a verset verssé avató sajátosságokat tekintette volna át, a világ valamennyi nyelvének költészetében. Egyik tanulmányában ugyanis Lotz a magyar verset szembesíti a kínaival, a japánval, az afrikai, a nyugat-szibériai népköltészetekkel, a klasszikus göröggyel, latinnal, az angollal és a némettel.

A magyar nyelv és irodalom mára nemzetközi tudományos téma lett. A szellemi hazájába visszavágyó Lotz János vajon látta-e előre, hogy így lesz?

(A szöveg Sötér István Emlékezés Lotz Jánosra c. 1981-es beszéde alapján készült.)

* Nyelvészeti irányzat a 20. században

Feladatok

1. Írd a fogalmak közül a vonalra azokat, amelyek logikai szempontból illeszkednek a mondat tartalmához! 3/

KÉT OTTHONA LETT

SZELLEMI HAZÁT TALÁLNI

GYÖKÉRTELENSÉG

OTTHONTALANNÁ VÁLT

A MAGYAR NYELV KUTATÁSA

Sőtér István úgy vélekedik, hogy Lotz János elhagyta Magyarországot, és ennek a...

következménye: **két otthona lett**
másik következménye: **otthontalanná vált**
célja: **a magyar nyelv kutatása**

2. A szöveg alapján válaszolj a kérdésekre! 3/

- a) Hány különböző konkrét nyelvre utalnak a szövegben? 7(+1 a svéd; lsd. kép)
b) Hány kontinensre utal Lotz jártassága a nyelvekben? 4
c) Hányszor fordul elő a *vers* betűsor a szövegben? 8

3. Igaz vagy hamis az állítás? Válaszodat a szövegből származó idézettel indokold!

6/

Állítás	Igaz/Hamis	Idézet
Sőtér István irodalomtudós.	igaz	„Mégis, az irodalomtörténésznek fájhat leginkább”
Lotz látta tudományos elveinek a korlátait.	igaz	„ennek a módszernek határait nagyon is világosan látta”
Lotz magyar nyelvészeti világtudománykongresszust tervezett.	hamis	„Budapesten verstani világtudománykongresszust tervezett”

4. Tedd számozással időrendbe az eseményeket!

4/

- Sőtér emlékbeszédet szentelt Lotz Jánosnak. 3.
Kitöltik a legújabb Lotz-feladatlapot. ☺ 4.
Lotz János elhagyta Magyarországot. 1.
Lotz akadémiai előadást tartott a magyar nyelvről. 2.

5. Pótold a mondatok tartalmi szempontból hiányzó szavait, kifejezéseit! 4/

Lotz János szellemi hazája **MAGYARORSZÁG**. Szívéhez különösen közel állt a magyar **IRODALOM**, hiszen gyakran idézett kedvenc költőitől, tanulmányaiban pedig **PÉLDA**ként hivatkozott rájuk. A képen látható **OLVASÓKÖNYV**ben is szerepelnek magyar szerzők.

Helyesírás

1. Töltsd ki a következő tipposzlopot! Döntsd el, hogy melyik írásmód a helyes! Ha j-vel kell írni a szót, 1-est írd a tipposzlopba, ha ly-t, akkor 2-est, ha j és ly is lehet, akkor X-et, ha egyik sem, akkor 0-t! **10/**

1=j

2=ly

X=j és ly is lehet

0=egyik sem

	Tipp
1. skatu__a	2
2. vá__ú	2
3. fa__ta	1
4. fog__a	X
5. zsiva__	1
6. allelu__a	1
7. elbocsá__t	0
8. bo__t	X
9. kop__afa	1
10. mág__a	2

2. Húzd alá a hibás elválasztásokat, majd írd őket a vonalra helyesen!

10/

meg-e-mel, Bel-grád, sakk-kal, sakk-kör, ho-lott, ka-taszt-ró-fa, re-flex-ek, mé-gis, must-ár, Je-nőf-fy, mus-tár, tá-vi-rat, lo-pód-zik, de-mo-kra-ta, egy-szer-s-mind, Ma-dá-chcsal

Belg-rád, sak-kal, hol-ott, ref-le-xek, még-is, Je-nő-ffy, táv-i-rat, lo-pó-dzik, de-mok-ra-ta, Ma-dách-csal

3. A példa alapján írd be a következő táblázatba a megadott szóegyenletek eredményét! (Az idegen szavaknak zárójelben megadtuk az ejtését.)

10/

Kodály	+	-vel	=	Kodállal
Paraguay (párágváj)	+	-val	=	Paraguayjal
potroh	+	-val	=	potrohhal
turmix	+	-vá	=	turmixszá
Walter Scott (szkott)	+	-val	=	Walter Scott-tal
Chevrolet (sevrolé)	+	-t	=	Chevrolet-t

Papp	+	-val	=	Papp-pal
Kazinczy	+	-nak	=	Kazinczynak
Kossuth	+	-hoz	=	Kossuthhoz
Dickens (dikensz)	+	-vel	=	Dickensszel
Chile (csíle)	+	-ben	=	Chilében

4. Húzd alá mindegyik sorban a kakukktojást, vagyis a helytelen írásmódú szót!

10/

fogyj!, hagyj!, **lőjj!**, jöjj!, folyj!

akkor, akként, **akköré**, akképp, akkorra

hizlal, ily, irigy, birtok, **birság**

bírál, **bízta**, bízik, bírja, bíbor

extrém, turmix, szaxofon, textil, **boxol**

bennszülött, bennlakó, **bennsőséges**, bennfentes, benneteket

eközben, ehelyett, **evilági**, eköré, eszerint

küzd, **kihül**, kiürül, feltüntet, belül

húgom, húsos, **húnyja**, húzat, húros

figyelemre méltó, **lelki ismeret**, helyet foglal, szót vált, véget ér

5. Egészítsd ki a mondatokat a zárójelben található földrajzi nevek helyesen írt alakjával!

10/

Itt húzódik a **Mecsek hegység**. (mecsek hegység)

A **győr-moson-soproni Kisbéren** vettünk házat. (győr moson sopron+i; kisbéren)

A **Szilágyi Erzsébet fasor** közelében lakom. (szilágyi erzsébet fasor)

Szeged környékére már kirándultunk az osztállyal. (szeged környékére)

A **Tisza menti** települések örülnek a hazai vendégeknek. (tisza menti)

Ez a kép a **Kaszipi-tengeri** nyaraláson készült. (kaszpi tengeri)

Jártál már a **János-hegyi** kilátóban? (jános hegyi)

Délkelet-Ázsiáról tanultunk a földrajzórán. (dél kelet ázsiáról)

Tudod, hogy melyik folyó ered a **Fekete-erdőből**? (fekete erdőből)

6. Írd le helyesen a következő szóösszetételeket, illetve szószerkezeteket!

10/

fejfejmellelt: **fej fej mellett**

időjárásjelentés: **időjárás-jelentés**

matemetikatanítás: **matematikatanítás**

egyesegyedül: **egy-es-egyedül**

krokodilbórtáska: **krokodilbőr táska**

tűzönvízen: **tűzön-vízen**

terefere: **terefere**

tanárdiákviszony: **tanár-diák viszony**

táncésilletanár: **tánc- és illemtanár**

úrhajóskiképzés: **úrhajóskiképzés**

Összesen: 60 pont

Elért pontszám: _____ pont